

مجله حقوقی

دوره ۸ - شماره ۲۳ - بهار ۱۴۰۴

- تحلیلی بر مقایسه تغییرات اساسی در مقررات یو.سی.پی ۵۰۰ و یو.سی.پی ۶۰۰
همایون مافی، سودابه اسدیان
عدالت قضایی در قوانین کیفری اسلام
ابوالفتح خالقی، مریم خلیل دخت
تأثیر بیماری‌های فراگیر بر گسترش تروریسم
محسن مولائی فرد، هادی مسعودی قر
بزه دیدگی زنان در خانواده: راهکارها و مبانیت حمایت کیفری از آنان
سیدعلیرضا میرکمالی، زهرا محمودی، امید زینالی
چالش‌ها و راهبردهای اجرایی شدن حجاب و عفاف
محمود حبیبی تپان، ترگس زندی علی آبادی
نقد آیین نامه ماده سوم قانون الزام به ثبت رسمی معاملات اموال غیرمنقول
کوثر نظری، ابراهیم باقوتی
مطالعه تطبیقی اصل حسن‌نیت در حقوق ایران و فرانسه بر پایه اصلاحات ۲۰۱۶
اکبر عظیمی
واکاوی شناسایی حق بر محیط زیست در پرتو اسناد بین المللی و رویه های قضایی
مونا دوانلو
تأملی در روند هوش مصنوعی در پیشگیری از جرم
علی نجفی، سیدمحسن موسوی قر
نابرابری جنسیتی در اشتغال زنان استان سیستان و بلوچستان: بررسی عوامل اجتماعی و سیاسی
ابوالحسن جنتی، زینب هاشمی باغی
نقد و تحلیل تطبیقی ماهیت قراردادهای هوشمند در نظام‌های حقوقی ایران و ایالات متحده آمریکا
امل سلیمانی، مریم اسکندری
تحلیل تطبیقی جرم تصرف عدوانی اموال منقول در حقوق ایران و انگلستان: مبانیت، ارکان و ضمانت های اجرایی
امیرمحمد ماهرخ، سعید بابایی
صلح در حقوق ایران: تحلیل تطبیقی با دیگر راه های حل و فصل اختلافات
محمدباقر پارساپور، اعظم لطفی نیستانک
آثار حقوقی و پیامدهای استناد به قاعده ضرورت در حقوق بین‌الملل
سیدمحمدپیرام بطحایی
تحلیل جرایم مرتبط با زمین خواری در حقوق کیفری ایران و فرانسه
وحید کیومرثی
بررسی خسارت ناشی از خسارت در حقوق ایران و کنوانسیون بیع بین المللی کالا
امیرمحمد توکلی، ستایش حاج رحبعلی طهرانی
مقایسه تحریم‌های یکجانبه و تحریم‌های شورای امنیت: تحلیل حقوقی و پیامدهای فرامرزی
سیدفواد علوی، علی تقی‌زاده، محمدجواد قصابی فرد
جرایم و حوادث ناشی از کار در حقوق ایران و فرانسه
سیماسوداگر
جایگاه حقوقی کاربرد سلاح های شیمیایی از سوی عراق علیه ایران از منظر حقوق بین الملل
سارا فرزادی مهر، مجتبی نظیف، قاسم مقدمیان، اسماعیل عموری
سیاست جنایی مجازات های جایگزین‌های حبس در جرایم نبروهای مسلح ایالات متحده آمریکا
امیرحسن ابوالحسنی، سیدحبیبی علوی، الهام زارع
قرارداد حمل و نقل کالا در نظام حقوقی ایران و فرانسه
مهشید سادات طبایی، فهیمه طاهرلو
استقرار قوانین هوش مصنوعی در مبارزه با پولشویی و بازیابی دارایی‌ها
علی موید احمدی، امیررضا محمودی
مالکیت مریخ در پرتو معاهده فضای ماورای جو ۱۹۶۷ میلادی: تحلیل حقوقی تعارضات و راهکارها
مهدی قره داغی
تحلیل سیاست کیفری قانونگذار ایرانی در قبال جرایم تروریستی: چالش‌ها و راه کارها
مصطفی رضایی
تعارض اصول حاکم بر اراضی شهری با حقوق مالکانه در نظام حقوقی ایران
سیدمحمدباقر حقایقی، فرزین یزدان پناه، حمیدرضا کناری زاده
بررسی فقهی-حقوقی عدم لزوم ترتیب اثر به شرط حق طلاق زوجه در عقدنامه های نکاح
وحید پارسایی دادرس
جایگاه تفسیر قرارداد در نظام حقوقی ایران
اصلان علیزاده، اسماعیل حسینی
اجرای آرای دیوان داوری ورزش در سطح ملی
سپیده احمدیان فرد
چبران خسارت ضرر شخصی در شبه جرم و مصادیق آن در قوانین کیفری: بررسی حقوقی و قضایی
میثم حسینی زاده
بررسی فقهی و حقوقی لجاج مصنوعی در ایران
فاطمه معزی، هانیه اکبری، هادی روستا

Compensation for Personal Loss in Quasi-Crimes and its Examples in Criminal Laws: A Legal and Judicial Review

جبران خسارت ضرر شخصی در شبه جرم و مصادیق آن در قوانین کیفری: بررسی حقوقی و قضایی

Meysam Hasani Zadeh

Master of Criminal Law and Criminology, Tabnak University, Lamerd, Iran

میثم حسنی زاده

کارشناس ارشد حقوق کیفری و جرم شناسی، دانشگاه تابناک، لامرد، ایران
mr.hasanizadeh@gmail.com

Abstract

The study examines the issue of compensation for personal loss in quasi-crimes and its examples in Iranian criminal laws. The main goal of this study is to analyze how to determine and compensate for damages caused by quasi-crimes, which, in addition to public effects, also affect the private interests of individuals. This study, using a descriptive-analytical method and using library documents and comparative studies, examines the legal principles related to compensation for damages, including the principle of compensatory damages, civil liability and quasi-crimes, and how to implement these principles in the Iranian legal system. The research findings show that the Iranian legal system faces challenges in compensation for quasi-crimes, including the lack of comprehensive laws, the length of the judicial process, and the weakness in covering moral and non-material damages. Comparative comparison with more advanced legal systems such as England shows that approaches such as developing clearer regulations, increasing flexibility in compensation methods, and strengthening the role of judges and experts can help improve justice and efficiency. Ultimately, reforming existing laws and legislative policies, especially in the area of compensation for moral and non-material damages, can lead to the creation of an efficient and fair legal system in which the rights of individuals are properly recognized and protected and the creation of inequality and injustice is prevented.

Keywords: Compensation, Quasi-Crime, Personal Damage, Criminal Law.

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی موضوع جبران خسارت ضرر شخصی در شبه جرم و مصادیق آن در قوانین کیفری ایران پرداخته است. هدف اصلی این پژوهش، تحلیل چگونگی تعیین و جبران خسارات ناشی از شبه جرایم است که علاوه بر تأثیرات عمومی، منافع خصوصی افراد را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهند. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از اسناد کتابخانه‌ای و مطالعات تطبیقی، به بررسی اصول حقوقی مرتبط با جبران خسارت، از جمله اصل جبرانی بودن خسارت، مسئولیت مدنی و شبه جرم و نحوه اجرای این اصول در نظام حقوقی ایران می‌پردازد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که نظام حقوقی ایران در حوزه جبران خسارات شبه جرایم با چالش‌هایی از جمله عدم وجود قوانین جامع، طولانی بودن فرایند قضایی و ضعف در پوشش خسارات معنوی و غیرمادی مواجه است. مقایسه تطبیقی با نظام‌های حقوقی پیشرفته‌تر مانند انگلستان نشان می‌دهد که رویکردهایی مانند تدوین مقررات مشخص‌تر، افزایش انعطاف در روش‌های جبران خسارت و تقویت نقش قضات و کارشناسان می‌تواند به بهبود عدالت و کارآمدی کمک کند. در نهایت، اصلاح قوانین و سیاست‌های تقنینی موجود، به‌ویژه در حوزه جبران خسارات معنوی و غیرمادی، می‌تواند به ایجاد یک نظام حقوقی کارآمد و عادلانه منجر شود که در آن حقوق افراد به درستی شناسایی و حمایت می‌شود و از ایجاد نابرابری و بی‌عدالتی جلوگیری می‌شود.

واژگان کلیدی: جبران خسارت، شبه جرم، خسارت شخصی، قوانین کیفری.

Received: 2025/04/07 - Review: 2025/05/04 - Accepted: 2025/06/21

دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۷/۰۷ - بازنگری مقاله: ۱۴۰۴/۰۸/۰۴ - پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۹/۰۴

ارجاع:

حسینی زاده، میثم؛ (۱۴۰۴)، جبران خسارت ضرر شخصی در شبه جرم و مصادیق آن در قوانین کیفری: بررسی حقوقی و قضایی، تمدن حقوقی، شماره ۲۳.

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author (s) , with publication rights granted to Legal Civilization. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>) , which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

CC BY-NC-SA

مقدمه

در نظام‌های حقوقی، موضوع خسارت و جبران آن به‌عنوان یکی از ارکان اصلی حفاظت از حقوق افراد و نهادها شناخته می‌شود. خسارت ناشی از جرم یا شبه جرم، همواره به‌عنوان یک معضل اجتماعی و حقوقی در سطح جامعه مطرح بوده است که نیازمند بررسی دقیق و تدوین قوانین مناسب برای جبران زیان‌های وارد شده است. با این حال، در فرایند کیفری و حقوقی، خصوصاً در حقوق ایران، موضوع جبران خسارت ضرر شخصی در شبه جرم‌ها کمتر به‌طور مستقل و جامع مورد توجه قرار گرفته است.

شبه جرایم به‌عنوان اعمالی که از لحاظ قانونی نقض نظم عمومی محسوب نمی‌شوند، اما به حقوق خصوصی افراد آسیب می‌زنند، نیازمند مکانیزم‌های خاصی برای جبران خسارات هستند. این موضوع به ویژه در مواردی که خسارت‌های معنوی و غیرمادی نیز دخیل هستند، پیچیدگی‌های بیشتری به همراه دارد. از آنجا که مطالبه خسارت در این زمینه دارای شرایط و توابع مربوط به آیین دادرسی مدنی است، تاکنون به‌صورت جسته و گریخته یا در قالب موضوعات مرتبط با آیین دادرسی کیفری یا مطالبه خسارت مدنی مورد اشاره قرار گرفته است. مشکل اصلی این است که در نظام حقوقی ایران، به ویژه در زمینه شبه جرایم، سیاست‌های تقنینی موجود تا چه حد به نحو مقتضی خسارات و صدمات زیان‌دیدگان را جبران می‌کنند؟ آیا مکانیزم‌های موجود در محاکم ایران برای جبران خسارت در جرایم غیرعمدی شبه جرم به اندازه کافی کارآمد و عادلانه هستند؟ این سؤالات نشان‌دهنده وجود شکاف‌هایی در نظام حقوقی است که نیازمند بررسی و اصلاح است.

هدف اصلی این پژوهش، بررسی جایگاه مسئولیت و جبران خسارت شبه جرم در حقوق ایران است. در این راستا، متغیرهای اصلی مورد مطالعه شامل جبران خسارت در شبه جرم، سیاست‌های تقنینی موجود در نظام کیفری و روش‌های قضایی برای جبران خسارت هستند. این متغیرها از طریق بررسی ابعاد حقوقی، قضایی و تطبیقی مورد تحلیل قرار می‌گیرند. همچنین، پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا سیاست‌های فعلی در نظام کیفری ایران قادر به جبران خسارات و صدمات زیان‌دیدگان در موارد شبه جرم هستند یا خیر؟ با توجه به اهمیت موضوع، این پژوهش قصد دارد با بررسی مبانی نظری و عملی جبران خسارت در شبه جرم‌ها، به ارائه راهکارهایی برای بهبود سیاست‌های تقنینی و قضایی بپردازد. این کار به ایجاد یک نظام حقوقی کارآمد و عادلانه کمک می‌کند که در آن حقوق افراد به درستی شناسایی و حمایت شود و از ایجاد نابرابری و بی‌عدالتی جلوگیری شود.

۱- جایگاه مسئولیت و جبران خسارت شبه جرم در حقوق ایران

۱-۱- بررسی وضعیت فعلی جبران خسارت در شبه جرایم

شبه جرایم به‌عنوان اعمالی که از لحاظ قانونی نقض نظم عمومی محسوب نمی‌شوند، اما به حقوق خصوصی افراد آسیب می‌زنند، نیازمند مکانیزم‌های خاصی برای جبران خسارات هستند. در نظام حقوقی ایران، موضوع جبران خسارت در شبه جرایم تا حد زیادی در چهارچوب قوانین مدنی و کیفری بررسی می‌شود. با این حال، وضعیت فعلی جبران خسارت در شبه جرایم دارای چالش‌هایی است که شامل موارد زیر می‌شود:

اول- عدم توجه مستقل به شبه جرایم: در فرایند کیفری و حقوقی ایران، خصوصاً در حقوق کیفری، موضوع جبران خسارت ضرر شخصی در شبه جرایم کمتر به‌طور مستقل و جامع مورد توجه قرار گرفته است. این موضوع بیشتر به‌صورت جسته و گریخته یا در قالب موضوعات مرتبط با آیین دادرسی کیفری یا مطالبه خسارت مدنی مطرح شده است. دوم- وابستگی به آیین دادرسی مدنی: مطالبه خسارت در شبه جرایم دارای شرایط و توابع مربوط به آیین دادرسی مدنی است که این امر موجب پیچیدگی فرایند جبران خسارت می‌شود. سوم- ضعف در سیاست‌های تقنینی: در نظام کیفری ایران، سیاست‌های تقنینی موجود به اندازه کافی به جبران خسارات و صدمات زیان‌دیدگان در موارد شبه جرم توجه نکرده‌اند. این موضوع منجر به نقص در حمایت از حقوق زیان‌دیدگان شده است (انصاری و طاهری، ۱۳۸۸، ۶۲).

۲-۱- تحلیل نحوه پوشش قوانین کیفری و مدنی ایران در مورد جبران خسارات ناشی از شبه جرایم

قوانین کیفری و مدنی ایران به طور مشترک در پوشش موضوع جبران خسارات ناشی از شبه جرایم نقش دارند. این پوشش از دو جنبه قابل تحلیل است:

در حقوق کیفری ایران، هدف اصلی از تعقیب شبه جرایم، حفاظت از نظم عمومی و جامعه است. با این حال، در مواردی که شبه جرم منجر به خسارت شخصی می شود، حقوق زیان دیده نیز باید مورد توجه قرار گیرد (نقیبی، ۱۳۸۶، ۲۴). در عمل، مجازات مرتکب شبه جرم به عنوان موضوع اصلی در نظر گرفته می شود و جبران خسارت به عنوان موضوع ثانویه مطرح است. این رویکرد می تواند منجر به کاهش توجه به حقوق زیان دیدگان شود (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۳، ۴۷). در حقوق مدنی، جبران خسارت به عنوان یکی از اصول بنیادین مطرح است. این اصل بر این اساس استوار است که هدف از پرداخت خسارت، جبران زیان واقعی و قرار دادن زیان دیده در وضعیتی است که اگر عمل زیانبار واقع نمی شد، در آن وضعیت قرار می گرفت (کاتوزیان، ۱۳۸۶، ۲۳۵). با این حال، در مورد شبه جرایم، قوانین مدنی به طور کامل به نیازهای خاص این نوع خسارات پاسخ نمی دهند. به عنوان مثال، خسارات معنوی و غیرمادی که در شبه جرایم شایع هستند، به ندرت به طور کامل جبران می شوند.

۳-۱- مقایسه جایگاه جبران خسارت در شبه جرم ها با سایر انواع جرایم

جایگاه جبران خسارت در شبه جرم ها با سایر انواع جرایم^۱ تفاوت های قابل توجهی دارد: در جرایم عمدی و جنایات، هدف اصلی نظام کیفری، مجازات مرتکب و حفاظت از نظم عمومی است. جبران خسارت در اینجا تنها به عنوان یکی از اهداف فرعی مطرح می شود. در شبه جرایم، هدف اصلی باید جبران خسارت به زیان دیده باشد، زیرا این اعمال بیشتر به حقوق خصوصی افراد آسیب می زنند. در جرایم عمدی، معمولاً مجازات مرتکب^۲ به عنوان راهکار اصلی در نظر گرفته می شود. جبران خسارت در اینجا ممکن است از طریق استرداد اموال یا پرداخت غرامت انجام شود. در شبه جرایم، به دلیل عدم وجود نیت جرم آمیز، مکانیزم های جبران خسارت باید انعطاف پذیرتر و متناسب با شرایط خاص باشند. به عنوان مثال، جبران خسارت می تواند به شکل پرداخت پولی، ارائه خدمات یا حتی اقدامات عینی انجام شود. در جرایم

۱- مانند جرایم عمدی یا جنایات

۲- مانند حبس یا جزای نقدی

عمدی، خسارات معنوی معمولاً کمتر مورد توجه قرار می‌گیرند. اما در شبه جرایم، به دلیل پیچیدگی‌های بیشتر در این نوع خسارات، نیاز به توجه ویژه به خسارات معنوی و غیرمادی افزایش می‌یابد. جایگاه مسئولیت و جبران خسارت در شبه جرایم در حقوق ایران هنوز به‌طور کامل مورد توجه قرار نگرفته است. وضعیت فعلی نشان می‌دهد که قوانین کیفری و مدنی ایران در پوشش این موضوع دارای نقاط ضعف هستند. مقایسه جایگاه جبران خسارت در شبه جرم‌ها با سایر انواع جرایم نیز بیانگر این است که نیاز به تدوین سیاست‌های تقنینی و قضایی خاص برای شبه جرایم وجود دارد. این سیاست‌ها باید به نحوی باشند که حقوق زیان‌دیدگان به درستی شناسایی و حمایت شود و از ایجاد نابرابری و بی‌عدالتی جلوگیری شود.

۲- سیاست‌های تقنینی موجود در نظام کیفری ایران

۲-۱- بررسی کفایت سیاست‌های تقنینی در جبران خسارات و صدمات زیان‌دیدگان

در نظام کیفری ایران، سیاست‌های تقنینی درباره جبران خسارت ضرر شخصی در شبه جرم به‌طور خاص در قوانین مختلفی مانند قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ مورد توجه قرار گرفته است. سیاست‌های تقنینی موجود در نظام کیفری ایران به‌طور فزاینده‌ای به حقوق بزه‌دیده توجه دارند. این توجه به‌ویژه در موارد شبه جرم مشهود است، جایی که بزه‌دیده ممکن است به‌دلیل عدم شفافیت در تعریف جرم، از حقوق خود محروم شود. قانونگذار با تأکید بر حق جبران خسارت، سعی در حمایت از بزه‌دیده دارد. سیاست‌های تقنینی در نظام کیفری ایران به‌طور کلی به عدالت ترمیمی توجه دارند. این رویکرد به‌جای تمرکز صرف بر مجازات بزه‌کار، به ترمیم آسیب‌های وارده به بزه‌دیده و جامعه توجه می‌کند. این امر به‌ویژه در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ مشهود است.

سیاست‌های تقنینی موجود در نظام کیفری ایران به‌طور عمده بر مجازات مرتکبین جرایم^۳ متمرکز هستند و به‌ندرت به جبران خسارات و صدمات زیان‌دیدگان توجه شایسته‌ای شده است. این موضوع به ویژه در مورد شبه جرایم برجسته‌تر است، زیرا شبه جرایم به دلیل عدم وجود نیت جرم‌آمیز، معمولاً به‌عنوان موضوعی ثانویه در قوانین کیفری مطرح می‌شوند.

عدم توجه به حقوق زیان‌دیدگان: در نظام کیفری ایران، حقوق زیان‌دیدگان شبه جرایم از جایگاه

مناسبی برخوردار نیستند. این موضوع در پژوهش‌های مختلفی (گلپایگانی و همکاران، ۱۴۰۱، ۱۰۸) نیز مورد تأکید قرار گرفته است. در این نظام، تمرکز اصلی بر حفظ نظم عمومی و مجازات مرتکب است و جبران خسارت به عنوان یک هدف فرعی در نظر گرفته می‌شود. ضعف در پوشش خسارات معنوی: یکی از نقاط ضعف سیاست‌های تقنینی موجود، عدم پوشش کافی خسارات معنوی و غیرمادی است. درحالی‌که در برخی سیستم‌های حقوقی دیگر، مانند ایالات متحده آمریکا و انگلستان، خسارات معنوی به طور مستقل و با روش‌های مشخصی جبران می‌شوند، در نظام کیفری ایران این نوع خسارات به ندرت مورد توجه قرار می‌گیرند. وابستگی به آیین دادرسی مدنی: در بسیاری از موارد، زیان‌دیدگان شبه جرایم مجبورند برای جبران خسارت از طریق دعاوی مدنی اقدام کنند. این امر باعث طولانی شدن فرایند قضایی و افزایش هزینه‌ها می‌شود و به طور مؤثری نیازهای زیان‌دیدگان را برآورده نمی‌کند.

۲-۲- تحلیل شکاف‌های موجود در قوانین مربوط به جبران خسارت در شبه جرایم

نظم و امنیت، عناصر مقوم جوامع انسانی است و این دو در همنشینی با قدرت به ثمر می‌نشیند و جامعه بدون وجود قدرت، سامانی ندارد و منافع متضاد انسان‌ها، رقابت و کشمکش میان صاحبان حق را به ارمغان می‌آورد که در آن تعادل و توازنی برقرار نیست و هر کس مترصد فرصتی است تا آنچه را که ندارد، از دارا بستاند و آن که چیزی از دست داده منتظر فرصتی برای انتقام است و آن چه که این هرج و مرج را پایان می‌دهد، قدرتی است مافوق تمامی قدرت‌ها در جامعه که به وسیله قانون تبلور پیدا می‌کند و دولت‌ها را مکلف به تبعیت از قانون می‌کند (قربانی جویباری و شیخ الاسلامی، ۱۴۰۲، ۱۴۱). امروزه بسیاری از نظام‌های دادرسی مدنی، با رویکرد قراردادی کردن دادگستری، قائل به تکمیلی بودن برخی مقررات این حوزه شده‌اند و ضمن توسعه نقش اراده اصحاب دعوا در دادرسی مدنی، با اجرای اصولی همچون اصل حاکمیت اصحاب دعوای مدنی یا اصل اختیار خواهان در تعیین عنوان دعوای مدنی، دعوای مدنی را مانند شیئی پنداشتند که در مالکیت و استیلای ایشان است (پوراستاد، ۱۳۸۷، ۱۲۶).

قوانین مربوط به جبران خسارت در شبه جرایم در نظام کیفری ایران دارای شکاف‌های متعددی است که به طور کلی شامل موارد زیر می‌شود: عدم وجود مقررات جامع: در مقایسه با سایر نظام‌های حقوقی، مانند انگلستان، نظام کیفری ایران فاقد مقررات جامعی در مورد جبران خسارات زیان‌دیدگان شبه جرایم است. در انگلستان، مقرراتی وجود دارد که به طور خاص به جبران خسارات زیان‌دیدگان شبه جرایم

می‌پردازد، اما در ایران این موضوع به‌طور کامل پوشش داده نشده است (شوشی نسب، ۱۳۹۰، ۴۵). عدم تعریف دقیق خسارات: یکی از شکاف‌های اساسی در قوانین ایران، عدم تعریف دقیق و روشن خسارات قابل جبران است. این امر باعث می‌شود که در عمل، تعیین میزان خسارت و نحوه جبران آن با چالش‌هایی مواجه شود (دهشیری و همکاران، ۱۴۰۰، ۶۱). ضعف در اجرای قوانین: حتی در مواردی که قوانین مربوط به جبران خسارت وجود دارند، اجرای آن‌ها به دلیل ضعف در ساختار قضایی و نظارتی با مشکلاتی همراه است. این موضوع باعث می‌شود که زیان‌دیدگان نتوانند به‌طور کامل از حقوق خود بهره‌مند شوند (سلطانی نژاد، ۱۳۸۰، ۵۶).

۲-۳- مقایسه سیاست‌های تقنینی ایران با سایر نظام‌های حقوقی

مقایسه سیاست‌های تقنینی ایران با سایر نظام‌های حقوقی، به ویژه انگلستان، نشان‌دهنده تفاوت‌های قابل توجهی است:

مقررات جامع در انگلستان: در نظام کیفری انگلستان، مقررات جامعی برای جبران خسارات زیان‌دیدگان شبه جرایم وجود دارد. این مقررات به‌طور خاص به حقوق زیان‌دیدگان توجه کرده و روش‌های مشخصی برای جبران خسارات ارائه می‌دهند.

اول- رویکرد متمرکز بر زیان‌دیدگان: در انگلستان، رویکرد نظام کیفری به گونه‌ای است که حقوق زیان‌دیدگان را در مرکز توجه قرار می‌دهد. این رویکرد باعث می‌شود که زیان‌دیدگان بتوانند به‌طور مؤثری از حقوق خود دفاع کنند و خسارات خود را جبران کنند. دوم- جبران خسارات معنوی: در انگلستان، خسارات معنوی و غیرمادی نیز به‌طور مستقل و با روش‌های مشخصی جبران می‌شوند. این موضوع در نظام کیفری ایران به‌ندرت مورد توجه قرار می‌گیرد و زیان‌دیدگان معمولاً تنها می‌توانند خسارات مادی خود را پیگیری کنند. سوم- اجرای قوانین: در انگلستان، اجرای قوانین مربوط به جبران خسارت به‌طور مؤثری انجام می‌شود و نظارت دقیقی بر اجرای این قوانین وجود دارد. این امر باعث می‌شود که زیان‌دیدگان بتوانند به‌طور کامل از حقوق خود بهره‌مند شوند (خالقی، ۱۳۹۶، ۳۲).

سیاست‌های تقنینی موجود در نظام کیفری ایران در زمینه جبران خسارات و صدمات زیان‌دیدگان، به ویژه در مورد شبه جرایم، دارای ضعف‌ها و شکاف‌هایی است. این ضعف‌ها شامل عدم توجه به حقوق زیان‌دیدگان، عدم پوشش کافی خسارات معنوی و غیرمادی، وابستگی به آیین دادرسی مدنی و ضعف در

اجرای قوانین می‌شود. مقایسه این سیاست‌ها با سایر نظام‌های حقوقی، مانند انگلستان، نشان‌دهنده نیاز به اصلاحات اساسی در قوانین و رویکردهای موجود است. این اصلاحات باید به گونه‌ای باشند که حقوق زیان‌دیدگان به‌طور شایسته‌ای حمایت شود و فرایند جبران خسارت به‌طور مؤثری انجام شود.

۳- روش‌های قضایی برای جبران خسارت در شبه جرایم

۳-۱- نحوه رسیدگی محاکم ایران به دعاوی جبران خسارت در شبه جرایم

در نظام حقوقی ایران، رسیدگی به دعاوی جبران خسارت ناشی از شبه جرایم به‌طور عمده در چهارچوب قوانین کیفری و مدنی صورت می‌گیرد. شبه جرایم به‌عنوان اعمالی تعریف می‌شوند که بدون وجود نیت جرم‌آمیز^۴ انجام شده‌اند، اما باعث وارد آمدن خسارت به دیگران می‌شوند. در این موارد، محاکم ایران به شرح زیر عمل می‌کنند:

اول- اثبات نقض مقررات قانونی: در دعاوی جبران خسارت ناشی از شبه جرایم، ابتدا باید نقض یک مقرر قانونی^۵ اثبات شود. این موضوع معمولاً از طریق شواهد مستند، گزارش‌های کارشناسی و شهادت شهود مورد بررسی قرار می‌گیرد. دوم- تعیین میزان خسارت: پس از اثبات نقض تعهد قانونی، دادگاه مسئولیت تعیین میزان خسارت را بر عهده دارد. این فرایند شامل ارزیابی خسارات مادی و معنوی است. در این مرحله، دادگاه ممکن است از نظرات کارشناسان حقوقی و مالی استفاده کند. سوم- روش‌های جبران خسارت: در صورت صدور حکم مبنی بر جبران خسارت، محاکم ایران معمولاً از روش‌هایی مانند پرداخت غرامت نقدی، جبران به روش عینی یا حتی جبران به‌صورت اسمی استفاده می‌کنند. این روش‌ها به شرایط خاص هر پرونده بستگی دارد. چهارم- توافق طرفین: در برخی موارد، دو طرف ممکن است به توافق برسند و مبلغ خسارت را به‌صورت دوستانه تعیین کنند. این روش به‌عنوان یک ابزار مؤثر در کاهش اختلافات و دعاوی حقوقی شناخته می‌شود.

۳-۲- ارزیابی کارآمدی و عدالت روش‌های قضایی در جبران خسارات غیرعمدی

روش‌های قضایی موجود در ایران برای جبران خسارات ناشی از شبه جرایم دارای نقاط قوت و ضعف متعددی هستند. در ادامه به بررسی کارآمدی و عدالت این روش‌ها پرداخته می‌شود.

۴- عمد

۵- مانند بی‌احتیاطی یا بی‌مبالانی

نقاط قوت: اول- پایه‌گذاری بر اصول حقوقی: روش‌های قضایی در ایران بر اساس اصول حقوقی ثابت و مشخصی شکل گرفته‌اند که به ظاهر اطمینان‌بخش است. دوم- استفاده از کارشناسی: در تعیین میزان خسارت، دادگاه‌ها از نظرات کارشناسان استفاده می‌کنند که می‌تواند به دقت بیشتری در محاسبه خسارات منجر شود.

نقاط ضعف: اول- طولانی بودن فرایند قضایی: یکی از مشکلات اصلی سیستم قضایی ایران، طولانی بودن فرایند رسیدگی به دعاوی جبران خسارت است. این موضوع باعث می‌شود که زیان‌دیدگان مدت‌ها منتظر دریافت خسارت باشند. دوم- عدم پوشش کافی خسارات معنوی: در بسیاری از موارد، خسارات معنوی و غیرمادی به‌طور کامل پوشش داده نمی‌شوند و این امر باعث نارضایتی زیان‌دیدگان می‌شود. سوم- وابستگی به شواهد مستند: در برخی موارد، عدم وجود شواهد کافی یا مشکلات در اثبات نقص تعهد قانونی می‌تواند به نفع زیان‌دیده نباشد.

۳-۳- شناسایی چالش‌ها و موانع موجود در فرایند جبران خسارت در محاکم ایران

فرایند جبران خسارت در محاکم ایران با چالش‌ها و موانع متعددی مواجه است که به‌طور کلی شامل موارد زیر می‌شود.

اول- ضعف در قوانین موجود: قوانین مربوط به جبران خسارت در شبه جرایم در ایران به‌طور کامل توسعه نیافته‌اند و در بسیاری از موارد، زیان‌دیدگان نمی‌توانند از حقوق خود به‌طور کامل بهره‌مند شوند. دوم- عدم توجه به حقوق زیان‌دیدگان: در نظام کیفری ایران، تمرکز اصلی بر مجازات مرتکبین جرایم است و حقوق زیان‌دیدگان شبه جرایم اغلب نادیده گرفته می‌شود. سوم- مشکلات اجرایی: حتی در مواردی که حکم جبران خسارت صادر می‌شود، اجرای این حکم‌ها ممکن است با مشکلاتی همراه باشد. این مشکلات شامل عدم توانایی مالی مرتکب برای پرداخت خسارت یا طولانی بودن فرایند اجرا می‌شود. چهارم- عدم وجود مقررات جامع: در مقایسه با سایر نظام‌های حقوقی، مانند انگلستان، نظام حقوقی ایران فاقد مقررات جامعی در مورد جبران خسارات زیان‌دیدگان شبه جرایم است. این موضوع باعث می‌شود که فرایند جبران خسارت در ایران با چالش‌های بیشتری مواجه باشد. پنجم- عدم آگاهی عمومی: بسیاری از زیان‌دیدگان از حقوق خود در زمینه جبران خسارت آگاهی کافی ندارند و این موضوع باعث می‌شود که از پیگیری دعاوی خود خودداری کنند.

روش‌های قضایی موجود در ایران برای جبران خسارت در شبه جرایم دارای نقاط قوتی مانند پایه‌گذاری بر اصول حقوقی و استفاده از کارشناسی هستند، اما با چالش‌هایی مانند طولانی بودن فرایند قضایی، ضعف در پوشش خسارات معنوی و مشکلات اجرایی مواجه‌اند. برای بهبود این وضعیت، نیاز به اصلاحات اساسی در قوانین و رویه‌های قضایی وجود دارد. این اصلاحات باید به گونه‌ای باشند که حقوق زیان‌دیدگان به‌طور شایسته‌ای حمایت شود و فرایند جبران خسارت به‌طور مؤثری انجام شود.

۴- خسارات معنوی و غیرمادی در شبه جرایم

خسارات معنوی و غیرمادی به آسیب‌هایی اشاره دارند که به حیثیت، اعتبار، سلامت روانی و حقوق شخصیتی فرد وارد می‌شوند. این نوع خسارت‌ها به دلیل ماهیت غیرملموس خود، ارزیابی و جبران آن‌ها به مراتب دشوارتر از خسارات مادی است. در نظام حقوقی ایران، جبران خسارات معنوی در شبه جرایم با چالش‌های متعددی همراه است. جبران خسارات معنوی در شبه جرایم معمولاً پس از اثبات نقض یک مقرر قانونی^۶ صورت می‌گیرد. این فرایند شامل بررسی شواهد مستند، گزارش‌های کارشناسی و شهادت شهود است. در برخی موارد، جبران خسارات معنوی از طریق پرداخت غرامت نقدی انجام می‌شود. اما در برخی دیگر، جبران به‌صورت اسمی یا تنبیهی نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. این روش‌ها به شرایط خاص هر پرونده بستگی دارند (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۳، ۸۹).

ارزیابی و تعیین میزان خسارات معنوی در شبه جرایم به دلیل ماهیت غیرقابل اندازه‌گیری آن‌ها، چالش‌برانگیز است. در بسیاری از موارد، محاکم از نظرات کارشناسان حقوقی و روانشناسان برای ارزیابی خسارات معنوی استفاده می‌کنند. این نظرات می‌توانند به تعیین میزان خسارت کمک کنند. ارزیابی خسارات معنوی معمولاً بر اساس معیارهای ذهنی^۷ و عینی^۸ انجام می‌شود. این معیارها به دلیل تنوع زیاد، ممکن است به اختلاف‌نظرهای جدی بین حقوقدانان و قضات منجر شوند. در برخی نظام‌های حقوقی مانند انگلستان و ایالات متحده آمریکا، مکانیزم‌های جامع‌تری برای ارزیابی خسارات معنوی وجود دارد. این مکانیزم‌ها شامل استفاده از پیش‌فرض‌های قانونی و معیارهای مشخص برای تعیین میزان خسارت است.

۶- مانند بی‌احتیاطی یا بی‌مبالانی

۷- مانند احساس شرم یا ناراحتی

۸- مانند از دست دادن فرصت‌های شغلی یا اجتماعی

برای بهبود جبران خسارات معنوی در نظام حقوقی ایران، نیاز به اصلاحات اساسی وجود دارد. اولین قدم برای بهبود جبران خسارات معنوی، تعریف دقیق و مشخص این نوع خسارت‌ها در قوانین است. این تعریف باید شامل معیارهای قابل اندازه‌گیری و مشخص باشد. ایجاد یک مرجع مستقل که وظیفه ارزیابی و تعیین میزان خسارات معنوی را بر عهده داشته باشد، می‌تواند به کاهش اختلاف‌نظرها و افزایش دقت در ارزیابی کمک کند (اردبیلی، ۱۳۹۳، ۲۴۸).

استفاده از فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی و تحلیل داده‌ها می‌تواند به ارزیابی دقیق‌تر خسارات معنوی کمک کند. این فناوری‌ها می‌توانند الگوهای رفتاری و اجتماعی را تحلیل کرده و به تعیین میزان خسارت کمک کنند. ایجاد پیش‌فرض‌های قانونی برای تعیین میزان خسارات معنوی می‌تواند به کاهش پیچیدگی‌های فرایند جبران خسارت کمک کند. این پیش‌فرض‌ها باید بر اساس تحقیقات علمی و تجربیات قضایی باشند. ارائه دوره‌های آموزشی برای قضات و کارشناسان در زمینه ارزیابی و جبران خسارات معنوی می‌تواند به بهبود فرایند جبران خسارت کمک کند. این دوره‌ها باید شامل مباحث نظری و عملی باشند.

جبران خسارات معنوی و غیرمادی در شبه جرایم یکی از چالش‌برانگیزترین موضوعات در نظام حقوقی ایران است. با وجود مکانیزم‌های موجود، این فرایند به دلیل عدم وجود معیارهای مشخص و قابل اندازه‌گیری، دشوار است. برای بهبود این وضعیت، نیاز به اصلاحات اساسی در قوانین و رویه‌های قضایی وجود دارد. این اصلاحات باید به گونه‌ای باشند که بتوانند به‌طور عادلانه و مؤثر به جبران خسارات معنوی بپردازند و در عین حال از حقوق زیان‌دیدگان حمایت کنند.

۵- مقایسه تطبیقی نظام حقوقی ایران با سایر نظام‌های حقوقی

۵-۱- نحوه مدیریت جبران خسارت در شبه جرایم در نظام‌های حقوقی دیگر

مدیریت جبران خسارت در شبه جرایم در نظام‌های حقوقی مختلف، به ویژه در کشورهایی مانند انگلستان، با تفاوت‌های قابل توجهی همراه است. در انگلستان، مدیریت جبران خسارت در شبه جرایم به‌صورت جامع و سازمان‌یافته‌تری انجام می‌شود. قوانین و مقررات موجود در این کشور به‌طور مشخص به جبران خسارات زیان‌دیدگان شبه جرم توجه دارند. به‌عنوان مثال، پس از اثبات نقض تعهد قانونی، جبران خسارت به‌صورت مستقیم و با روش‌هایی مانند پرداخت غرامت یا جبران عینی انجام می‌شود. این فرایند شامل بررسی دقیق شواهد، نظرات کارشناسان و ارزیابی دقیق خسارات است.

در مقایسه با انگلستان، نظام حقوقی ایران در مدیریت جبران خسارت در شبه جرایم با چالش‌هایی روبرو است. بر اساس پژوهش‌های انجام شده (گلیپایگانی و همکاران، ۱۴۰۱، ۱۱۱)، حقوق زیان‌دیدگان شبه جرم در نظام کیفری ایران از جایگاه مناسبی برخوردار نیست و در سیاست‌های تقنینی به جبران خسارات آن‌ها توجه اساسی نشده است. درحالی‌که در انگلستان، مقررات جامعی برای حمایت از زیان‌دیدگان وجود دارد. در انگلستان، روش‌های جبران خسارت شامل پرداخت غرامت نقدی، جبران عینی، خسارت تنبیهی و حتی جبران اسمی است. این روش‌ها به گونه‌ای طراحی شده‌اند که بتوانند به‌طور عادلانه و مؤثر به جبران خسارات معنوی و مادی بپردازند. در مقابل، در ایران، روش‌های جبران خسارت معمولاً محدود به پرداخت غرامت نقدی است و کمتر به جنبه‌های معنوی خسارات توجه می‌شود.

۵-۲- استخراج درس‌های قابل استفاده از تجربیات بین‌المللی برای بهبود نظام حقوقی ایران

تجربیات بین‌المللی، به ویژه از نظام‌های حقوقی پیشرفته مانند انگلستان، درس‌های قابل استفاده‌ای برای بهبود نظام حقوقی ایران ارائه می‌دهند. یکی از مهم‌ترین درس‌های قابل استفاده، تأسیس مقررات جامع و مشخص برای جبران خسارات زیان‌دیدگان شبه جرم است. در انگلستان، وجود قوانین و مقررات دقیق و شفاف، فرایند جبران خسارت را تسهیل کرده و از حقوق زیان‌دیدگان حمایت می‌کند. این رویکرد می‌تواند به بهبود نظام حقوقی ایران کمک کند. درس دیگری که می‌توان از تجربیات بین‌المللی استخراج کرد، استفاده از روش‌های متنوع جبران خسارت است. در انگلستان، به جای محدود کردن جبران خسارت به پرداخت غرامت نقدی، از روش‌هایی مانند جبران عینی، خسارت تنبیهی و جبران اسمی نیز استفاده می‌شود. این رویکرد می‌تواند به بهبود عدالت و انصاف در جبران خسارت کمک کند. در انگلستان، وجود مراجع مستقل برای ارزیابی و تعیین میزان خسارات، فرایند جبران خسارت را دقیق‌تر و عادلانه‌تر کرده است. این رویکرد می‌تواند در ایران نیز به کار گرفته شود تا از دقت و عدالت در ارزیابی خسارات اطمینان حاصل شود (عبداللهی، ۱۳۹۳، ۸۹).

در نظام حقوقی انگلستان، نقش قضات و کارشناسان در ارزیابی و جبران خسارات بسیار مهم است. این افراد با استفاده از دانش تخصصی خود، به ارزیابی دقیق خسارات می‌پردازند. در ایران نیز می‌توان با ارائه دوره‌های آموزشی و تخصصی، نقش قضات و کارشناسان را در این زمینه تقویت کرد. در انگلستان، به جبران خسارات معنوی و غیرمادی نیز توجه ویژه‌ای می‌شود. این رویکرد می‌تواند در ایران نیز به کار

گرفته شود تا زیان دیدگان بتوانند به طور کامل از حقوق خود برخوردار شوند.

مقایسه تطبیقی نظام حقوقی ایران با سایر نظام‌های حقوقی، به ویژه انگلستان، نشان می‌دهد که نظام حقوقی ایران در مدیریت جبران خسارت در شبه جرایم با چالش‌هایی روبرو است. با این حال، استفاده از تجربیات بین‌المللی می‌تواند به بهبود این وضعیت کمک کند. تأسیس مقررات جامع، استفاده از روش‌های متنوع جبران خسارت، تأسیس مرجع مستقل برای ارزیابی خسارات و تقویت نقش قضات و کارشناسان، از جمله درس‌های قابل استفاده از تجربیات بین‌المللی هستند که می‌توانند به بهبود نظام حقوقی ایران کمک کنند. این اصلاحات نه تنها به بهبود عدالت و انصاف در جامعه منجر می‌شوند، بلکه می‌توانند اعتماد عمومی به نظام قضایی را نیز افزایش دهند.

۶- راهکارهایی برای بهبود سیاست‌های تقنینی و قضایی

برای بهبود سیاست‌های تقنینی و قضایی در حوزه جبران خسارت در شبه جرایم، پیشنهادات زیر قابل ارائه است. یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در نظام حقوقی ایران، عدم وجود قوانین جامع و مشخص برای جبران خسارت در شبه جرایم است. بر اساس پژوهش‌های انجام شده (گلپایگانی و همکاران، ۱۴۰۱، ۱۱۲)، حقوق زیان دیدگان شبه جرم در نظام کیفری ایران از جایگاه مناسبی برخوردار نیست. بنابراین، تأسیس قوانین جامع و مشخص که به طور ویژه به جبران خسارات زیان دیدگان شبه جرم پردازند، ضروری است. تعریف دقیق‌تر شبه جرایم و مسئولیت‌های مدنی و کیفری مرتبط با آن‌ها می‌تواند به کاهش ابهامات و افزایش دقت در تصمیم‌گیری قضایی کمک کند. این موضوع شامل تعیین شرایط و ضوابط دقیق برای جبران خسارت در شبه جرایم نیز می‌شود.

در حال حاضر، روش‌های جبران خسارت در ایران معمولاً محدود به پرداخت غرامت نقدی است. افزایش انعطاف در روش‌های جبران خسارت، از جمله استفاده از جبران عینی، جبران اسمی و خسارت تنبیهی، می‌تواند به بهبود فرایند جبران خسارت کمک کند. تأسیس مرجع مستقل برای ارزیابی دقیق خسارات و صدمات ناشی از شبه جرایم می‌تواند به عدالت و انصاف در جبران خسارت کمک کند. این مرجع می‌تواند شامل کارشناسان متخصص در حوزه‌های مختلف باشد که به ارزیابی دقیق خسارات می‌پردازند.

تقویت نقش قضات و کارشناسان در فرایند جبران خسارت از طریق ارائه دوره‌های آموزشی و

تخصصی می‌تواند به بهبود کارآمدی و عدالت در این فرایند کمک کند. قضات و کارشناسان باید با آخرین روش‌ها و استانداردهای بین‌المللی در این زمینه آشنا باشند. استفاده از فناوری‌های نوین، مانند سیستم‌های مدیریت داده و نرم‌افزارهای تحلیل خسارات، می‌تواند به افزایش دقت و سرعت در فرایند جبران خسارت کمک کند. این فناوری‌ها می‌توانند به ارزیابی دقیق‌تر خسارات و صدور تصمیمات عادلانه‌تر کمک کنند. افزایش شفافیت در فرایند قضایی و ارائه اطلاعات کافی به زیان‌دیدگان می‌تواند به افزایش اعتماد عمومی به نظام قضایی کمک کند. این موضوع شامل ارائه اطلاعات دقیق در مورد مراحل فرایند جبران خسارت و نحوه محاسبه خسارات نیز می‌شود. در حال حاضر، در نظام حقوقی ایران به جبران خسارات معنوی توجه کمتری شده است. تأکید بر جبران خسارات معنوی و ارائه راهکارهایی برای این منظور می‌تواند به حمایت از حقوق زیان‌دیدگان کمک کند. این موضوع شامل پرداخت خسارت تنبیهی و جبران اسمی نیز می‌شود (عبدالهی، ۱۳۹۳، ۹۲).

تأسیس صندوق حمایت از زیان‌دیدگان می‌تواند به حمایت از حقوق این افراد در برابر خسارات و صدمات ناشی از شبه جرایم کمک کند. این صندوق می‌تواند از طریق کمک‌های دولتی و سازمان‌های خیریه تأمین شود و به زیان‌دیدگان در مواقع ضروری کمک کند. افزایش آگاهی عمومی در مورد حقوق زیان‌دیدگان و فرایند جبران خسارت می‌تواند به حمایت از این افراد کمک کند. این موضوع شامل برگزاری کارگاه‌ها، سمینارها و توزیع نشریات آموزشی نیز می‌شود. تأسیس مکانیزم‌های نظارتی برای بررسی عملکرد محاکم و مراجع قضایی در فرایند جبران خسارت می‌تواند به افزایش عدالت و انصاف کمک کند. این مکانیزم‌ها می‌توانند شامل کمیته‌های نظارتی مستقل باشند که به بررسی شکایات و ارائه پیشنهادات برای بهبود فرایند می‌پردازند.

اصلاح قوانین و مقررات مرتبط با جبران خسارت در شبه جرایم، افزایش کارآمدی و عدالت در فرایند جبران خسارت و تقویت حمایت از حقوق زیان‌دیدگان، از جمله اقداماتی هستند که می‌توانند به بهبود نظام حقوقی ایران کمک کنند. این اصلاحات نه تنها به بهبود عدالت و انصاف در جامعه منجر می‌شوند، بلکه می‌توانند به افزایش اعتماد عمومی به نظام قضایی نیز کمک کنند. اجرای این پیشنهادات نیازمند همکاری بین مقامات قضایی، قانونگذاران و جامعه است تا بتوان به یک نظام حقوقی کارآمد و عادلانه دست یافت.

۷- چالش‌ها و موانع موجود در جبران خسارت در شبه جرایم

فرایند جبران خسارت در شبه جرایم با چالش‌های متعددی روبرو است که می‌توان آن‌ها را به سه دسته کلی تقسیم کرد: چالش‌های حقوقی، قضایی و اجرایی.

یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در حوزه حقوقی، عدم وجود قوانین جامع و مشخص برای جبران خسارت در شبه جرایم است. بر اساس پژوهش‌های انجام شده (گلیپایگانی و همکاران، ۱۴۰۱، ۱۱۳)، حقوق زیان‌دیدگان شبه جرم در نظام کیفری ایران از جایگاه مناسبی برخوردار نیست. این موضوع باعث می‌شود که تعیین مسئولیت و میزان جبران خسارت در این نوع جرایم با ابهاماتی همراه باشد. همچنین، عدم انعطاف‌پذیری در قوانین موجود می‌تواند به عدم تطبیق با شرایط خاص هر پرونده منجر شود.

در حوزه قضایی، یکی از چالش‌های اصلی عدم شفافیت در رویه قضایی است. محاکم ممکن است در تفسیر و اعمال قوانین مربوط به جبران خسارت در شبه جرایم با اختلاف نظر مواجه شوند. این موضوع می‌تواند به کاهش اعتماد عمومی به نظام قضایی منجر شود. علاوه بر این، کمبود نیروهای متخصص و کارشناسان در این حوزه نیز می‌تواند به کاهش کیفیت تصمیم‌گیری‌ها کمک کند. حتی در صورت صدور حکم قضایی برای جبران خسارت، اجرای این حکم ممکن است با مشکلاتی همراه باشد. بسیاری از زیان‌دیدگان ممکن است به دلیل عدم توانایی مالی طرف مقابل یا مشکلات اجرایی، نتوانند به حقوق خود دست یابند. این موضوع به ویژه در مواردی که خسارات معنوی مطرح است، پیچیده‌تر می‌شود.

در محاکم ایران، رسیدگی به دعاوی جبران خسارت در شبه جرایم با موانع متعددی روبرو است: عدم وجود قوانین دقیق و مشخص برای جبران خسارت در شبه جرایم باعث می‌شود که قضات در تصمیم‌گیری با ابهاماتی مواجه شوند. این موضوع می‌تواند به کاهش عدالت و انصاف در فرایند جبران خسارت منجر شود. فرایند رسیدگی به دعاوی جبران خسارت معمولاً طولانی است و این موضوع می‌تواند به آسیب‌های بیشتر زیان‌دیدگان منجر شود. طولانی بودن این فرایند ممکن است به دلیل کمبود نیروهای قضایی، پیچیدگی پرونده‌ها و یا نقص در مدیریت دعاوی باشد. بسیاری از زیان‌دیدگان به دلیل عدم آگاهی از حقوق خود ممکن است از پیگیری دعاوی خودداری کنند یا در فرایند قضایی دچار مشکل شوند. این موضوع می‌تواند به کاهش احتمال جبران خسارت منجر شود.

چالش‌ها و موانع موجود در فرایند جبران خسارت تأثیر مستقیمی بر حقوق زیان‌دیدگان دارند. عدم شفافیت در فرایند قضایی و طولانی بودن این فرایند می‌تواند به کاهش اعتماد زیان‌دیدگان به نظام قضایی

منجر شود. این موضوع می‌تواند به افزایش نارضایتی عمومی و کاهش اعتقاد به عدالت قضایی کمک کند. کمبود قوانین دقیق و مشخص، طولانی بودن فرایند قضایی و مشکلات اجرایی می‌تواند به کاهش احتمال جبران خسارت برای زیان‌دیدگان منجر شود. این موضوع به ویژه در مواردی که خسارات معنوی مطرح است، پیچیده‌تر می‌شود. طولانی بودن فرایند قضایی و عدم آگاهی زیان‌دیدگان می‌تواند به افزایش آسیب‌های آن‌ها منجر شود. این موضوع می‌تواند شامل آسیب‌های مالی، روانی و اجتماعی باشد.

چالش‌ها و موانع موجود در فرایند جبران خسارت در شبه جرایم، از جمله چالش‌های حقوقی، قضایی و اجرایی، می‌تواند به کاهش عدالت و انصاف در جامعه منجر شوند. این چالش‌ها نه تنها بر حقوق زیان‌دیدگان تأثیر منفی می‌گذارند، بلکه می‌توانند به کاهش اعتماد عمومی به نظام قضایی کمک کنند. برای بهبود این وضعیت، نیاز به اصلاح قوانین، افزایش شفافیت در فرایند قضایی و تقویت حمایت از حقوق زیان‌دیدگان است. این اقدامات می‌تواند به ایجاد یک نظام حقوقی کارآمد و عادلانه کمک کنند که در آن حقوق افراد به درستی شناسایی و حمایت شوند.

۸- ارزیابی کارایی سیاست‌های تقنینی در جبران خسارت

سیاست‌های تقنینی موجود در نظام کیفری ایران، به‌ویژه در حوزه جبران خسارات ناشی از شبه جرایم، با چالش‌های متعددی روبرو هستند. بر اساس پژوهش‌های انجام شده (گلپایگانی و همکاران، ۱۴۰۱، ۱۱۳)، حقوق زیان‌دیدگان شبه جرم در نظام کیفری ایران از جایگاه مناسبی برخوردار نبوده و در سیاست‌های تقنینی به جبران خسارات آن‌ها توجه اساسی نشده است. این موضوع نشان‌دهنده ضعف سیاست‌های فعلی در پاسخگویی به نیازهای زیان‌دیدگان است.

یکی از دلایل اصلی عدم موفقیت سیاست‌های فعلی، عدم وجود قوانین جامع و مشخص برای جبران خسارات در شبه جرایم است. این موضوع باعث می‌شود که تعیین مسئولیت و میزان جبران خسارت در این نوع جرایم با ابهاماتی همراه باشد. همچنین، عدم انعطاف‌پذیری در قوانین موجود می‌تواند به عدم تطبیق با شرایط خاص هر پرونده منجر شود. فرایند رسیدگی به دعای جبران خسارت معمولاً طولانی است و این موضوع می‌تواند به کاهش احتمال جبران خسارت برای زیان‌دیدگان منجر شود. طولانی بودن این فرایند ممکن است به دلیل کمبود نیروهای قضایی، پیچیدگی پرونده‌ها و یا نقص در مدیریت دعای باشد. بسیاری از زیان‌دیدگان به دلیل عدم آگاهی از حقوق خود ممکن است از پیگیری دعای خودداری کنند یا در

فرایند قضایی دچار مشکل شوند. این موضوع می‌تواند به کاهش احتمال جبران خسارت منجر شود.

سیاست‌های تقنینی موجود در نظام کیفری ایران، اگرچه در برخی موارد تلاش کرده‌اند تا به حقوق زیان‌دیدگان توجه کنند، اما هنوز نابرابری‌ها و بی‌عدالتی‌هایی در این حوزه وجود دارد. یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در نظام حقوقی ایران، نابرابری در دسترسی به عدالت است. برخی از زیان‌دیدگان به دلیل وضعیت اقتصادی، اجتماعی یا فرهنگی خود، نمی‌توانند به راحتی از حقوق خود دفاع کنند. این موضوع می‌تواند به کاهش اعتماد عمومی به نظام قضایی منجر شود. در برخی موارد، سیاست‌های تقنینی موجود نتوانسته‌اند به‌طور عادلانه خسارات و صدمات زیان‌دیدگان را جبران کنند. این موضوع می‌تواند به ایجاد نابرابری و بی‌عدالتی در نظام حقوقی منجر شود. به‌عنوان مثال، در مواردی که خسارات معنوی مطرح است، فرایند جبران خسارت پیچیده‌تر و کمتر موفق است. عدم موفقیت سیاست‌های تقنینی در جبران خسارات و صدمات زیان‌دیدگان می‌تواند به کاهش اعتماد عمومی به نظام حقوقی و عدالت قضایی منجر شود. این امر می‌تواند به کاهش تعاملات اجتماعی و اقتصادی و افزایش نارضایتی عمومی کمک کند.

سیاست‌های تقنینی موجود در نظام کیفری ایران در حوزه جبران خسارات و صدمات زیان‌دیدگان با چالش‌های متعددی روبرو هستند. این چالش‌ها شامل عدم وجود قوانین جامع، طولانی بودن فرایند قضایی و کمبود آگاهی زیان‌دیدگان است. همچنین، این سیاست‌ها هنوز نتوانسته‌اند به‌طور مؤثری به کاهش نابرابری و بی‌عدالتی در نظام حقوقی کمک کنند. برای بهبود این وضعیت، نیاز به اصلاح قوانین، افزایش شفافیت در فرایند قضایی و تقویت حمایت از حقوق زیان‌دیدگان است. این اقدامات می‌تواند به ایجاد یک نظام حقوقی کارآمد و عادلانه کمک کنند که در آن حقوق افراد به درستی شناسایی و حمایت می‌شود و از ایجاد نابرابری و بی‌عدالتی جلوگیری می‌شود.

۹- جبران خسارت در جرایم غیرعمدی شبه جرم

جرایم غیرعمدی شبه جرم به‌عنوان دسته‌ای از رفتارها تعریف می‌شوند که بدون قصد مستقیم به آسیب رساندن، باعث ایجاد خسارت یا صدمه به دیگران می‌شوند. این نوع جرایم معمولاً ناشی از بی‌احتیاطی، بی‌مبالاتی یا عدم رعایت قوانین و مقررات است.

در نظام حقوقی ایران، جبران خسارت در جرایم غیرعمدی شبه جرم تنها پس از اثبات نقض یک مقرر قانونی صورت می‌پذیرد. این نقض معمولاً به دلیل بی‌احتیاطی یا بی‌مبالاتی متهم اتفاق می‌افتد.

بنابراین، اولین شرط برای جبران خسارت، اثبات این موضوع است که متهم به‌طور غیرمستقیم با رفتار خود، قوانین را نقض کرده است.

برای اعمال جبران خسارت، لازم است که خسارت واقعی و مشخصی به زیان‌دیده وارد شده باشد. این خسارت می‌تواند شامل خسارات مادی^۹ یا معنوی^{۱۰} باشد. ارزیابی دقیق خسارت و تعیین میزان آن یکی از چالش‌های اصلی در این فرایند است. برای جبران خسارت، باید ثابت شود که بین رفتار متهم و خسارت وارد شده به زیان‌دیده، رابطه علی وجود دارد. این موضوع معمولاً از طریق شواهد و اسناد قضایی اثبات می‌شود. اگر متهم بتواند دلایل قانونی برای رفتار خود ارائه دهد^{۱۱}، ممکن است مسئولیت جبران خسارت از او سلب شود.

مسئولیت در جرایم غیرعمدی شبه جرم معمولاً بر اساس مفاهیم حقوقی مسئولیت مدنی و کیفری تعیین می‌شود. تحلیل نحوه اعمال این مسئولیت و ارتباط آن با جبران خسارت شامل موارد زیر است: در این نوع مسئولیت، تمرکز بر جبران خسارت و بازپرداخت ضرر به زیان‌دیده است. مسئولیت مدنی در جرایم غیرعمدی شبه جرم معمولاً زمانی اعمال می‌شود که رفتار متهم به‌طور مستقیم منجر به خسارت شده باشد. این مسئولیت معمولاً شامل پرداخت خسارت مادی یا معنوی است (کاتوزیان، ۱۳۸۶: ۹۰). در برخی موارد، جرایم غیرعمدی شبه جرم ممکن است همراه با مجازات‌های کیفری باشد. این مجازات‌ها می‌توانند شامل جریمه نقدی، حبس یا خدمات اجتماعی باشند. اما در این نوع مسئولیت، جبران خسارت به زیان‌دیده معمولاً به‌عنوان یک الزام جانبی در نظر گرفته می‌شود (خالقی، ۱۳۹۶، ۴۸).

نحوه اعمال مسئولیت در جرایم غیرعمدی شبه جرم به‌طور مستقیم بر فرایند جبران خسارت تأثیر می‌گذارد. اگر مسئولیت مدنی اعمال شود، تمرکز بر بازپرداخت خسارت است. اما اگر مسئولیت کیفری اعمال شود، جبران خسارت ممکن است به‌عنوان بخشی از مجازات در نظر گرفته شود.

برای بهبود فرایند جبران خسارت در جرایم غیرعمدی شبه جرم، می‌توان راهکارهای زیر را پیشنهاد داد: قوانین فعلی در زمینه جبران خسارت در جرایم غیرعمدی شبه جرم نیاز به بازنگری و اصلاح دارند. ایجاد قوانین جامع‌تر و مشخص‌تر می‌تواند به کاهش ابهامات و تسهیل فرایند جبران خسارت کمک کند.

۹- مانند آسیب به اموال

۱۰- مانند آسیب به اعتبار یا سلامت روانی

۱۱- مانند اجبار به عمل یا نقض قانونی

بسیاری از زیان‌دیدگان به دلیل عدم آگاهی از حقوق خود، نمی‌توانند به درستی از حقوق خود دفاع کنند. برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی برای افزایش آگاهی عمومی می‌تواند به بهبود این وضعیت کمک کند. طولانی بودن فرایند قضایی یکی از دلایل اصلی کاهش احتمال جبران خسارت است. افزایش نیروهای قضایی، استفاده از فناوری‌های نوین و بهبود مدیریت دعاوی می‌تواند به کوتاه‌تر شدن این فرایند کمک کند. در جرایم غیرعمدی شبه جرم، تأکید بیشتر بر مسئولیت مدنی می‌تواند به بهبود فرایند جبران خسارت کمک کند. این رویکرد می‌تواند باعث شود که زیان‌دیدگان به‌طور مستقیم و سریع‌تر به حقوق خود دسترسی پیدا کنند (کاتوزیان، ۱۳۸۶، ۹۸).

برای زیان‌دیدگانی که به دلیل وضعیت اقتصادی نمی‌توانند هزینه‌های قضایی را تقبل کنند، ایجاد مکانیزم‌های پشتیبانی مالی^{۱۲} می‌تواند به کمک آن‌ها در پیگیری حقوق خود کمک کند. جبران خسارت در جرایم غیرعمدی شبه جرم نیازمند توجه ویژه به شرایط و ضوابط خاص این نوع جرایم است. اصلاح قوانین، افزایش آگاهی عمومی، تسهیل فرایند قضایی و تأکید بر مسئولیت مدنی می‌تواند به بهبود این فرایند کمک کند. این اقدامات می‌توانند به ایجاد یک نظام حقوقی کارآمد و عادلانه کمک کنند که در آن حقوق افراد به درستی شناسایی و حمایت می‌شود و از ایجاد نابرابری و بی‌عدالتی جلوگیری شود.

نتیجه

پژوهش حاضر به بررسی جبران خسارت در شبه جرایم و چالش‌های موجود در نظام حقوقی ایران پرداخته است. یافته‌ها نشان می‌دهند که جبران خسارت غیرمادی^{۱۳} به دلیل ماهیت غیرملموس آن، فرایندی پیچیده و چالش‌برانگیز است. عدم وجود معیارهای مشخص برای ارزیابی خسارات معنوی، اختلاف‌نظرهای بین قضات و حقوقدانان و طولانی بودن فرایند قضایی از جمله دلایل اصلی این مشکلات هستند. در مقابل، خسارات مادی به دلیل قابل اندازه‌گیری بودن، فرایند جبران آن‌ها ساده‌تر است.

بررسی قوانین و مقررات موجود در نظام حقوقی ایران، به‌ویژه قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، نشان می‌دهد که این قوانین به‌طور خاص به حقوق بزه‌دیدگان و جبران خسارت ناشی از جرم و شبه جرم توجه دارند، به‌ویژه، ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲

۱۲- مانند صندوق‌های حمایتی

۱۳- معنوی

به‌صراحت به حق بزه‌دیدگان برای مطالبه خسارت‌های مادی و معنوی اشاره دارد. با توجه به تحلیل سیاست‌های تقنینی موجود در نظام کیفری ایران، می‌توان گفت که این سیاست‌ها به‌طور فزاینده‌ای به حقوق بزه‌دیدگان توجه دارند. قوانین موجود، به‌ویژه در زمینه جبران خسارت، به‌طور واضح حقوق بزه‌دیدگان را مورد تأکید قرار داده‌اند. با این حال، چالش‌هایی نظیر عدم اجرای مؤثر قوانین و کمبود آگاهی عمومی در مورد حقوق بزه‌دیدگان وجود دارد که می‌تواند مانع از جبران کامل خسارات شود. بررسی فرایندهای دادرسی و رویه‌های قضایی در محاکم ایران نشان می‌دهد که جبران خسارت در جرایم غیرعمدی شبه جرم به‌طور نسبی امکان‌پذیر است. با این حال، چالش‌هایی نظیر طولانی بودن فرایند دادرسی، عدم شفافیت در برخی موارد و نیاز به اثبات تقصیر وجود دارد که می‌تواند بر تحقق این جبران خسارت تأثیر بگذارد.

مقایسه تطبیقی با نظام‌های حقوقی پیشرفته‌تر، مانند حقوق انگلستان، نشان می‌دهد که رویکردهایی مانند تدوین قوانین مشخص‌تر، افزایش انعطاف در روش‌های جبران خسارت و تقویت نقش قضات و کارشناسان می‌تواند به بهبود عدالت و کارآمدی کمک کند. همچنین، ایجاد مکانیزم‌های پشتیبانی مالی و افزایش آگاهی عمومی از حقوق زیان‌دیدگان می‌تواند به کاهش نابرابری و بی‌عدالتی در نظام حقوقی منجر شود. در نهایت، اصلاح قوانین و سیاست‌های تقنینی، به‌ویژه در حوزه جبران خسارت معنوی و غیرمادی، می‌تواند به ایجاد یک نظام حقوقی کارآمد و عادلانه کمک کند که در آن حقوق افراد به درستی شناسایی و حمایت می‌شود و از ایجاد نابرابری و بی‌عدالتی جلوگیری می‌شود.

پیشنهاد

اول- تقویت آگاهی عمومی: برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های آگاهی‌بخشی برای بزه‌دیدگان و جامعه به‌منظور افزایش آگاهی از حقوق و فرایندهای قانونی مرتبط با جبران خسارت. دوم- بهبود فرایندهای دادرسی: تسهیل دسترسی به عدالت برای بزه‌دیدگان از طریق کاهش زمان رسیدگی به دعاوی و افزایش شفافیت در فرایندها. سوم- توجه به عدالت ترمیمی: ایجاد سازوکارهایی برای میانجیگری و توافقات بین بزه‌دیده و بزه‌کار به‌منظور جبران خسارت و ترمیم روابط اجتماعی. چهارم- بازنگری و به‌روزرسانی قوانین: نیاز به بازنگری و به‌روزرسانی قوانین و مقررات در راستای بهبود فرایند جبران خسارت و حمایت از بزه‌دیدگان. پنجم- توسعه پژوهش‌های علمی: تشویق پژوهش‌های علمی و مطالعات بیشتر در زمینه حقوق شبه جرم و جبران خسارت به‌منظور شناسایی چالش‌ها و ارائه راهکارهای مؤثر.

ملاحظات اخلاقی: موارد مربوط به اخلاق در پژوهش و نیز امانتداری در استناد به متون و ارجاعات مقاله تماماً رعایت گردیده است.

تعارض منافع: تعارض منافع در این مقاله وجود ندارد.

تأمین اعتبار پژوهش: این پژوهش بدون تأمین اعتبار مالی نگارش یافته است.

منابع

- اردبیلی، محمدعلی، ۱۳۹۳، **حقوق جزای عمومی**، جلد اول، چاپ یازدهم، تهران، انتشارات میزان.
- انصاری، مسعود و طاهری، محمدعلی، ۱۳۸۸، **دانشنامه حقوق خصوصی**، چاپ اول، تهران، انتشارات جنگل جاودانه.
- پوراستاد، مجید، ۱۳۸۷، اصل حاکمیت اصحاب دعوای مدنی، **فصلنامه مطالعات حقوق خصوصی**، شماره ۳.
- خالقی، علی، ۱۳۹۶، **آیین دادرسی کیفری**، تهران، انتشارات شهردانش.
- دهشیری، غلامعلی؛ منصوری، سیدمهدی؛ حاجی ده آبادی، احمد، ۱۴۰۰، انواع و روش های جبران خسارت معنوی ناشی از بازداشت فرد بی گناه با رویکرد جامعه‌شناختی، **فصلنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران**، شماره ۱۶.
- سلطانی نژاد، هدایت الله، ۱۳۸۰، **مسئولیت مدنی خسارت معنوی**، تهران، انتشارات نورالثقلین.
- شوشی نسب، نفیسه، ۱۳۹۰، نحوه ارزیابی خسارت‌های درد و رنج، **فصلنامه پژوهش حقوق و سیاست**، شماره ۳۳.
- عبدالهی، اسماعیل، ۱۳۹۳، **مسئولیت کیفری بدون تقصیر در نظام حقوقی ایران و انگلستان**، چاپ دوم، تهران، انتشارات خرسندی.
- قربانی جویباری، محمد و شیخ الاسلامی، عباس، ۱۴۰۲، نوآوری قانونی در مورد نحوه جبران خسارت معنوی در جرایم مستوجب قصاص (نقد رای شعبه ۱۲ دادگاه تجدیدنظر استان تهران)، **فصلنامه نقد و تحلیل آراء قضایی**، شماره ۳.
- کاتوزیان، ناصر، ۱۳۸۶، **الزام‌های خارج از قرارداد ضمان قهری**، چاپ هفتم، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

- کاظمی، محسن؛ روشن، محمد؛ روزبهانی، شجاع، ۱۳۹۳، مسئولیت مدنی ایراد خسارت معنوی ناشی از بیماری‌های ایدز و هپاتیت در اثر انتقال خون آلوده با نگاهی به پرونده هموفیلی‌ها، **فصلنامه حقوق پزشکی**، شماره ۳۰.

- گلپایگانی، محمدرضا؛ مهرا، نسرین؛ مهدوی ثابت، محمدعلی؛ صفاری، علی، ۱۴۰۱، جایگاه مسئولیت و جبران خسارت در پرتو حقوق شبه جرم در نظام کیفری ایران و انگلستان، **فصلنامه پژوهش‌های**

سیاسی و بین‌المللی، شماره ۵۱.

- نقیبی، سیدابوالقاسم، ۱۳۸۶، نظریه جبران مالی خسارت معنوی در حقوق اسلامی، **فصلنامه مطالعات اسلامی**، شماره ۷۷.

An Analysis of Key Changes in UCP 500 Compared to UCP 600

Homayoun Mafi, Sodabeh Asadian

Judicial Justice in Islamic Criminal Laws

Abolfath Khaleghi, Maryam Khalil Dokht

The Effects of the Pandemic on the Expansion of Terrorism

Mohsen Molaei Fard, Hadi Masoudi Far

Female Victimization Within the Family: Strategies and Foundations for Criminal Protection

Sayyed Alireza Mirkamali, Zahra Mahmoudi, Omid Zeynali

Challenges and Strategies for Implementing Hijab and Chastity

Mahmoud Habibi Tabar, Narges Zandi Aliabadi

Criticism of the Regulations of Article 3 of the Law on the Obligation to Officially Register Real Estate Transactions

Kousar Nazari, Ebrahim Yaghouti

A Comparative Study of the Principle of Good Faith in Iranian and French Law Based on the 2016 Reforms

akbar azimi

Recognition of the Right to the Environment in the Light of International Documents and Judicial Procedures

Mona Davanlou

Reflection on the Trend of Artificial Intelligence in Crime Prevention

Ali Najafi, Sayyed Mohsen Mousavi Far

Feasibility of Criminal and Legal Prosecution of Government Officials in Violation of Citizens' Right to Health

Abolhasan Jannati, Zainab Hashemi Baghi

A Comparative Critique and Analysis of the Nature of Smart Contracts in the Legal Systems of Iran and the United States of America

Amal Solimani, Maryam Eskandari

Comparative Analysis of the Crime of Aggressive Possession of Movable Property in Iranian and English Law:

Principles, Elements and Enforcement Guarantees

Amir Mohammad Mahrokh, Saeid Babaei

Peace Within Iran's Laws, a Comparative Analysis with Other Ways of Dispute Resolution

Mohammadbagher Parsa Pour, Azam Lotfi Neyestanek

Legal Effects and Consequences of Invoking the Rule of Necessity in International Law

Sayyed Mohammad Pedram Bathaei

Analysis of Crimes Related to Speculation Iranian and French Criminal Law

Vahid Kioumars

Comparative Study of Damage Caused by Damage in Iranian Law and International Sale of Goods Convention

Amirmohammad Tavakoli, Setayesh Haj Rajabali Tehrani

A Comparative Analysis of Unilateral Sanctions and Security Council Sanctions: Legal Analysis and Extraterritorial Implications

Sayyed Foad Alavi, Ali Taghi Zadeh, Mohammad Javad Ghasabi Fard

Crimes and Accidents Arising from Work in Iranian and French Law

Sima Soudagar

The Legal Status of the Use of Chemical Weapons by Iraq Against Iran from the Perspective of International Law

Sara Farzadi Mehr, Mojtaba Nazif, Qasim Moghadamian, Esmail Amouri

Criminal Policy Alternatives to Imprisonment in Crimes of the United States Armed Forces

Amirhasan Abolhasani, Sayyed Yahya Alavi, Elham Zare

Contract for the Carriage of Goods in the Legal Systems of Iran and France

Mahshid Sadat Tabaei, Fahimeh Taherloo

Establishing Rules of Artificial Intelligence in Combating Money Laundering and Asset Recovery

Ali Moyed Ahmadi, Amirreza Mahmoudi

Ownership of Mars from the Perspective of the 1967 Outer Space Treaty: Legal Analysis of Conflicts and Solutions

Mahdi Gharedaqui

Analysis of the Iranian Legislator's Criminal Policy Against Terrorist Crimes: Challenges and Solutions

Mostafa Rezaei

Conflict of Principles Governing Urban Lands with Property Rights in the Iranian Legal System

Sayyed Mohammadbagher Haghighyeghi, Farzin Yazdan Panah, Hamidreza Konari Zhadeh

A Jurisprudential-Legal Analysis of the Non-Enforceability of the Wife's Right to Divorce Clause in Marriage Contracts

Vahid Parsaei Daadras

The Position of Contract Interpretation in the Iranian Legal System

Aslan Alizadeh, Esmail Hoseini

Implementing the Decisions of the Court of Arbitration for Sport at the National Level

Sepideh Ahmadian Fard

Compensation for Personal Loss in Quasi-Crimes and its Examples in Criminal Laws: A Legal and Judicial Review

Meysam Hasani Zadeh

A Jurisprudential and Legal Study of Artificial Insemination in Iran

Fatemeh Moezzi, Hanieh Akbari, Hadi Roustaei